

Список використаних джерел

1. Геллнер Э. Нации и национализм / Э. Геллнер // Вопросы философии. – 1989. – №7. – С.119–131.
2. Гердер И. Г. Идеи к философии истории человечества / И. Г. Гердер. – М.: Наука, 1977. – 703 с.
3. Данилишин Б. М. Природно-екологічний потенціал в стратегії сталого розвитку України / Б. М. Данилишин // Наука та наукознавство. – 2006. – №3. – С.97.
4. Дебрэ Р. Введение в медиологию / Режи Дебрэ. – М.: Практикс, 2010. – 368 с.
5. Корнієнко О. М. Формування національної визначеності / О. М. Корнієнко // Формування духовного світу студента. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 386 с.
6. Лукаш О. А. Проблеми екологічної безпеки в умовах соціо-економічних трансформацій / О. А. Лукаш, В. В. Сабадаш // Сталій розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях: Матер. наук-практ. конф. м. Бахчисарай, 16–17 квітня 2009 р. / НДІ сталого розвитку та природокористування. – Сімферополь: «СОНАТ», НДІ СРП, 2009. – С.91.
7. Маклюэн М. Понимание медиа: внешние расширения человека / Маршалл Маклюэн. – М.: Кучково поле, 2003. – 464 с.
8. Мид М. Культура и перемственность. Исследование конфликта между поколениями [Электронный ресурс] / М. Мид. – Режим доступа: <http://www.countries.ru/library/texts/mid.htm>
9. Про становище молоді в Україні (за підсумками 2011 р.). [Текст] / Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України. – К., 2011.
10. Савчук В. Медиафілософія. Приступ реальності. – СПб.: Издательство РХГА, 2013. – 350 с.

References

1. Gellner E. Natsii i natsionalizm / E. Gellner // Voprosy filosofii. – 1989. – №7. – S.119–131.
2. Gerder I. G. Idei k filosofii istorii chelovechestva / I. G. Gerder. – M.: Nauka, 1977. – 703 s.
3. Danilishin B. M. Prirodno-ekologichnyi potentsial v strategiyi stalogo rozvotku Ukrainy / B. M. Danilishin // Nauka ta naukoznavstvo. – 2006. – №3. – S.97.
4. Debre R. Vvedenie v mediologiyu / Rezhii Debre. – M.: Praktiks, 2010. – 368 s.
5. Kornienko O. M. Formuvannya natsionalnoyi viznachenosti / O. M. Kornienko // Formuvannya duhovnogo svitu studenta. – Sumi: VTD «Universitetska kniga», 2006. – 386 s.
6. Lukash O. A. Problemi ekologichnoyi bezpeki v umovah sotsio-ekonomichnih transformatsiy / O. A. Lukash, V. V. Sabadash // Staliy rozvitok ta ekologichna bezpeka suspilstva v ekonomichnih transformatsiyah: Mater. nauk-prakt. konf. m. Bahchisaray, 16–17 kvitnya 2009 r. / NDI stalogo rozvotku ta prirodokoristuvannya. – Simferopol: «SONAT», NDI SRP, 2009. – S.91.
7. Maklyuen M. Ponimanie media: vneshnie rasshireniya cheloveka / Marshall Maklyuen. – M.: Kuchkovo pole, 2003. – 464 s.
8. Mid M. Kultura i peremstvennost. Issledovanie konflikta mezhdru pokoleniyami [Elektronnyy resurs] / M. Mid. – Rezhim dostupa: <http://www.countries.ru/library/texts/mid.htm>
9. Pro stanovishe molodi v Ukrayini (za pidsumkami 2011 r.). [Tekst] / Schorichna dopovid Prezidentovi Ukrayini, Verhovniy Radi Ukrayini, Kabinetu Ministriv Ukrayini. – K., 2011.
10. Savchuk V. Mediafilosofiya. Pristup realnosti. – SPb.: Izdatelstvo RHGA, 2013. – 350 s.

Lisovskiy P. N., Ph. D. Assistant professor of the Sub department of International Relations and International Information, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine, Kiev), syngaipm@i.ua

Wisdom as a phenomenological quality of human activity in the Ukrainian philosophy

We consider a phenomenological structure of wisdom that describes the spiritual dimension of life. It indicates the conservation and enhancement of national identity within the context of Ukrainian culture philosophy. The media observes as a generative media of communication processes in the time and space dimensions. Phenomenology of wisdom defines a set of spiritual phenomena as a safeguard human essence, and spiritual phenomena as a safeguard of human nature from a variety of communicative speculation. The legal dimension of wisdom based on value-semantic resources. A fundamental approach as the search for wisdom on multivariate legal settlement on a new evolutionary stage of social ties.

Keywords: wisdom, life, phenomenology, identity, media, legal palette Humanocentrism.

Lisovskiy P. N., kandidat filosofskikh nauk, docent kafedry mezhdunarodnykh otnosheniy i mezhdunarodnoy informatsii, Mezhdunarodnaya akademiya upravleniya personalom (Ukraine, Kiev), syngaipm@i.ua

Мудрость как феноменологическое качество человеческой деятельности в контексте украинской философии

Рассматривается феноменологическая структура мудрости, характеризующая ее духовное измерение жизни. При этом отмечается сохранение и приумножение национальной специфики культуры в контексте украинского человекоцентризма. Прослеживается медиа как генеративный носитель коммуникативных процессов в пространственных и временных измерениях. Акцентируется, что именно феноменология мудрости определяет совокунность духовных феноменов как страхования человеческой сущности от разнообразия коммуникативных спекулаций. Раскрыто правовую палитру мудрости на основе ценностно-смысловых ресурсов. Предложено фундаментальный подход мудрости как поиск поливариантности по правовому урегулированию на новом эволюционном этапе социальных связей.

Ключевые слова: мудрость, бытие, феноменология, идентичность, медиа, правовая палитра, человекоцентризм.

* * *

УДК 1(091)(477)

Колесніченко М. В.,
здобувач кафедри соціології, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), ispu_npu@ukr.net

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНІЧНОСТІ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЗАХІДНОГО НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

Аналізується доробок українських дослідників етнічних проблем як підгрунтя включення їх у міжнародний науковий дискурс з певним акцентом на можливостях соціофілософської парадигми. У цьому контексті особлива увага звертається на структуру досліджень, їх інституалізацію, на важливість функціонування спеціальних видань та участь українських дослідників у міжнародних наукових заходах.

Ключові слова: етнічність, філософське осмислення етнічності, науковий дискурс, соціофілософська парадигма.

Актуальність цієї статті полягає у з'ясуванні можливостей українських дослідників долучення до західного наукового дискурсу проблем етнічності, зокрема у межах соціофілософської парадигми. У попередніх наших публікаціях ми відтворили значимість дискурсу стосовно феномена етнічності у західній соціогуманістиці з акцентом на соціально-філософські аспекти, його основні напрямки, проблематику та перспективи розвитку [8; 9; 10].

Мета статті пов'язується з визначенням підстав долучення до названого дискурсу як окремих українських дослідників, котрі працюють у сфері вивчення етнічності, так і формування передумов до включення дослідницького поля феномена у загальноєвропейський та міжнародний науковий простір. Це здійснюється на основі аналізу доробку науковців України та їх участі у різного роду наукових активностях.

Спробуємо пошукати точки дотиків й визначити можливості якщо не інтеграції у міжнародний науковий досвід, то, принаймні, окреслити платформу, спираючись на котру, таку інтеграцію можна буде забезпечити у майбутньому. У наших пошуках ми, пам'ятаючи про те, що предметом нашого дослідження є соціофілософська парадигма у структурі західного наукового дискурсу з проблем етнічності, особливу увагу будемо звертати саме на соціофілософські її рефлексії в українській науковій думці.

Отже, розпочнемо з підстав долучення до загально наукового дискурсу з проблем етнічності. Серед

таких ми називаємо: 1) факт поліетнічності України й до певної міри етнокультурної диверсифікованості українського суспільства; 2) з огляду на зазначений факт активізація досліджень у сфері вивчення етнічності у північноамериканських та європейських країнах стимулює цей процес і в Україні; 3) на сьогоднішній час у вітчизняній соціогуманістиці вже накопичився певний досвід наукового аналізу ролі етнічного чинника у суспільному розвитку країни; 4) нині формується наукове забезпечення проведення досліджень у царині міжетнічних відносин та етнонаціонального розвитку України (підготовка фахівців у вищих навчальних закладах з проблематики; видання довідково-енциклопедичної літератури; заснування фахових періодичних видань, або ж, принаймні, надання можливостей для публікації результатів досліджень з проблем етнічності у журналах з суспільствознавчої тематики; проведення науково-організаційних заходів, де відчутно представлена етнічна проблематика); 5) поступова активізація участі українських науковців у міжнародних конференціях, симпозіумах, семінарах, на яких дискутуються проблеми етнічності у різних її вимірах, тощо.

Бодай коротко охарактеризуємо кожен із визначених підстав розгортання наукового дискурсу з проблем етнічності в Україні та участі українських дослідників у європейському і світовому дискурсах з тим, щоби з'ясувати реальні можливості для українських дослідників стати його повноправними акторами етнічності.

Щодо факту поліетнічності, то тут у вітчизняних науковців досить таки вагомий підстави: перепис населення від 2001 року (на жаль, це єдиний за роки незалежності перепис, котрий на той час більш-менш достовірно відтворив етнічний склад населення країни) та соціологічні опитування й підрахунки різного роду дослідницьких установ засвідчують поліетнічність нашої країни й її етнокультурну диверсифікацію [16]: 1) тут проживають представники 127 етносів – українці, руськіє [24] (найчисельніші етнічні спільноти – відповідно, понад 37 млн. і понад 8 млн.), молдавани, кримські татари, болгар, білоруси, угорці, румуни, поляки, вірмени, греки (від ста тисяч); велика група етнічних спільнот нараховує від кількох тисяч членів до понад 75 тисяч; досить помітну групу населення складають спільноти у кілька тисяч та невеличкі групи населення з 2–3 чоловік [16]; зауважимо, що у багатьох етнічних спільнотах існують свої етнічні субгрупи, котрі зберігають специфічні риси культури, плекають свої етнічні традиції й звичаї, їм властиві діалектичні особливості мови: наприклад у українців, бойки, гуцули, лемки, поліщуки, русини, литвини; 2) на території України існують етнічні ареали поселення болгар, ромів, румунів, руських, угорців; 3) етнокультурну диверсифікацію українського суспільства поглиблюють міграційні процеси й збільшення «помітних меншин» на території нашої країни [14; 19; 23].

Власне, можемо стверджувати, що у українських дослідників є вагомий матеріал для розгортання досліджень етнічності й, як показує ознайомлення з літературою останніх років, вони певною мірою використовують цей ресурс, зафіксований у статистичних джерелах, як от перепис.

Стосовно твердження про активізацію досліджень у сфері вивчення етнічності у північноамериканських та європейських країнах й її стимулювання пошуків шляхів

до наукового осмислення цього феномена у незалежній Україні, то воно коріниться у появі зацікавленості ним як науково-дослідницькими центрами, індивідуальними дослідниками, так і зростанням кількості публікацій. Активізації досліджень у такому контексті сприятиме, на нашу думку, поява довідника (Володимир Євтух. «Центри етнічної проблематики»), у якому вміщена інформація про діяльність майже 500 установ в усьому світі. Зауважимо, що ця інформація може служити певним орієнтиром для вітчизняних науковців щодо стану досліджень з етнічності у зарубіжних країнах, ефективному пошуку шляхів до долучення до наукового дискурсу в інших країнах й, зрештою, сприятиме синхронізації досліджень, що полегшить інтеграцію українських дослідників у дискурс. А що така є нагальною потребою, то це об'єктивна вимога часу – консолідація зусилля вчених для вироблення ефективних теоретичних схем усвідомлення значення етнічних чинників у суспільному розвитку багатьох країн сучасного світу й використання набутого досвіду задля здійснення практичних дій у подоланні різного роду конфліктогенних ситуацій, спричинених етнокультурною диверсифікацією.

Ми розглядаємо таку ситуацію як результат відкритості України до безпосередньої співпраці з зовнішнім світом, у тому числі й у галузі наукових досліджень. Крім того, нові підходи до інтерпретації значення феномена етнічності у суспільному житті незалежної країни на базі демократичних перетворень як важливого чинника, що відчутно впливає не лише на її етнонаціональний розвиток, але й дається взнаки у політичній, економічній та культурних сферах життєдіяльності українського суспільства, стимулювали не тільки поглиблене вивчення явища етнічності як такого, але й розширили діапазон його дослідження. Підтвердження тому, що саме з отриманням Україною своєї незалежності відкрилися реальні можливості вивчення феномена етнічності, ми можемо знайти аналізуючи, зокрема, літературу, яка з'явилася в останні двадцять років. А вплив досліджень зарубіжних вчених на стимулювання досліджень вітчизняними науковцями виявляється у введенні напрацювань перших у науковий обіг в українському дослідницькому просторі та їх цитувань у власних працях. Останнім часом цей процес виходить на новий рівень – започатковуються ініціативи евалюації доробку західних дослідників етнічної проблематики [3; 5; 7; 11; 20].

Сьогодні можна стверджувати, що за часів незалежності України у вітчизняній соціогуманістиці вже накопичився певний досвід наукового аналізу ролі етнічного чинника у суспільному розвитку країни. До цього долучилися представники різних суспільствознавчих наук, як гуманітарних, так і соціальних, зокрема мовознавства, мистецтвознавства, етнології, педагогіки, психології, політології, соціології (у межах останніх двох активно розвиваються такі напрямки, як етнополітологія й етносоціологія, поступово перетворюючись у самостійну галузь соціального знання), релігієзнавства. Основною тематикою досліджень у перелічених науках є: білінгвізм та мультілінгвізм, стан та функціонування мов етнічних спільнот України; етнічні витоки у мистецтві України; формування українського етносу та його взаємодія з сусідніми етносами, збереження етнокультурних традицій в українському соціополітичному просторі; етнічні компоненти у навчально-виховному процесі, зокрема

у сімейно-родинному та патріотичному вихованні дітей та молоді; вплив етнопсихологічних чинників на поведінку особистості й етапи становлення української етнопсихології; формування етнополітики української держави, етнізація політики й політизація етнічності, етнополітичні виміри суспільного розвитку, зокрема у контексті регіональних реалій; етнонаціональна структура українського суспільства, міжетнічна взаємодія, формування й функціонування міжетнічної толерантності та міжетнічної солідарності, співвідношення етнічної, національної й громадянсько-політичної ідентичностей, мігрантський вимір етнічності та збереження й розвиток етнічності у діаспорних спільнотах; етнічні аспекти релігій, котрі функціонують сьогодні в Україні.

Що ж до філософського осмислення українськими дослідниками феномена етнічності, то тут доробок не такий очевидний. Однак останнім часом з'являються праці, котрі привертають увагу й завойовують визнання в українському науковому просторі [12; 13; 17; 18]. Вони, на нашу думку, вже сьогодні відтворюють можливі напрямки досліджень філософських аспектів етнічності, значачимо, переважно в українських реаліях. Щоправда, не суто у парадигмі, яка сформувала межі нашого дослідження. Однак, з часом соціофілософський аспект може посилюватися у зв'язку з динамізацією ситуації, осмислення котрої вимагає саме таких методів і підходів, які властиві названій парадигмі (про них мова йшла у наших попередніх статтях). Підставу для такого прогнозу дає той факт, що сьогодні у зв'язку з актуалізацією етнонаціональних явищ у суспільному житті нашої країни, пов'язаних з поглибленням кризових моментів, спричинених воєнними діями на Сході, зокрема формуванням масивів біженців, у тому числі і тих, котрі належать до різних етнічних спільнот, нагально постає питання про вироблення адекватних заходів на усіх рівнях з метою подолання негативних наслідків.

Соціофілософські засади концептуальних інтерпретацій впливу різного роду чинників на формування ситуацій у суспільному розвитку у зв'язку зі згаданою обстановкою можуть скласти добротну основу для вибудовування практик у подоланні кризових поведінкових ситуацій у посттравматичному періоді, що, передусім, стосується біженців і примусових іммігрантів. До речі, до такої думки нас підштовхує недавній досвід країн, які утворилися на території колишньої Югославії [2; 22]. Наша думка про те, що дослідження етнічності у контексті соціофілософської парадигми має свою перспективу, спирається на необхідність пошуків шляхів і вироблення моделей соціальної когезії (соціального згуртування) для українського поліетнічного суспільства. Досвід зарубіжного наукового дискурсу свідчить про те, що саме ця парадигма забезпечує методологічну базу досліджень цього соціального феномена, оскільки вона, даючи підстави для загального осмислення соціальних процесів у поліетнічному суспільстві, може відтворити їх пов'язаність з конкретними соціальними феноменами, у даному випадку з когезією.

З процесом структурування наукового забезпечення проведення досліджень у царині міжетнічних відносин та етнонаціонального розвитку України можна пов'язувати, на нашу думку, якщо не очікуваний успіх у включення доробку українських дослідників етнічності у міжнародний науковий дискурс, зокрема

і у його соціофілософській частині, то, принаймні, факт стимулювання вироблення ефективної взаємодії з його факторами (індивідуальними й колективними). Шукаючи обґрунтування такому твердженню, ми звертаємо увагу на те, яким чином науковий дискурс з проблем етнічності структурувався у західному дослідницькому полі (про це йдеться у нашій окремій статті). В Україні з'являються й конституюються такі ж важливі для забезпечення наукового дискурсу компоненти як і у європейських та північноамериканських країнах, для яких етнічна проблематика є вкрай актуальною. Зокрема, це: 1) передусім, потрапляння феномена етнічності у різних його виявах у поле зору українських науковців (як вже зазначалося вище, етнологів, істориків, політологів, соціологів, лінгвістів, і, безумовно, філософів, тощо); 2) формування компедіуму (когорт, спільнот) дослідників, котрі стабільно працюють у галузі вивчення феномена етнічності. Цей компедіум формується двома шляхами: а) через реалізацію індивідуального наукового інтересу і заангажованості окремих осіб (в основному це має місце у вищих навчальних закладах, зазвичай, в університетах, де дослідницька робота ведеться переважно не на офіційно структурованій основі, а скоріше саме на основі особистих прагнень й зацікавленостей); б) завдяки створенню спеціалізованих структурних одиниць у межах дослідницьких установ, зазвичай, НАН України.

Прикладами першого шляху можуть виступати розробка так званої ініціативної теми «Світова і регіональна етнодинаміка» у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова та зусилля творчої групи дослідників Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», де питання етнічності (етносу) тим чи тим чином розглядається у дослідницьких темах з акцентом на їх філософсько-педагогічних складових. Певні відчутні здобутки у цьому плані є і у інших університетах, де працюють відомі фахівці з означеної проблематики, скажімо, Східноєвропейському університеті імені Лесі Українки, Маріупольському державному університеті, Одеському національному університеті імені І. І. Мечнікова, Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна тощо.

Що ж до другого шляху формування наукової спільноти, члени якої розробляють етнічну проблематику, то вона складається у результаті професійної зайнятості співробітників установ, чи їх підрозділів дослідження різного роду етнічно маркованих соціальних і культурних конструктів, характерних, передовсім, суспільному розвитку України. У цьому контексті помітними досягненням виділяється такі установи НАН України, як Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського, Інститут філософії імені Г. С. Сковороди, Інститут історії України, Інститут політології і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса, Інститут мовознавства тощо. У контексті викладу ми не будемо вдаватися у аналіз їхнього наукового доробку у царині етнічності, а лише зафіксуємо факт їх присутності й вагомості ролі у формуванні етнодискурсу в українському дослідницькому просторі, що складає підґрунтя для успішного долучення вітчизняних науковців до дискурсу у європейському й світовому вимірах.

Іншим важливим показником розгортання наукового дискурсу з етнічної проблематики є, звичайно, публікація

результатів дослідницьких пошуків у фахових журналах. На жаль, поки що у нас немає практики, як у багатьох європейських і американських країнах, заснування спеціалізованих періодичних наукових видань, присвячених проблемам етнічності, однак у тих чи тих журналах і виданнях, які, принаймні, декларують себе такими, що мають намір продовжувати себе як періодичні, постійно друкуються такого роду статті. Серед них – «Філософська думка», «Соціологія: теорія, методи, маркетинг», «Народна творчість та етнологія», «Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент», «Евалюація. Наукові, освітні, соціальні проекти», «Ethnicity: Ukrainian Perspectives». Нагадаємо, що саме у філософському часописі (тоді це «Філософська і соціологічна думка») чи не вперше почали з'являтися статті присвячені теоретичному тлумаченню тих чи тих аспектів етнічності чи то її складових та проблем творення етносів [1].

Грунтовну основу входження українських науковців у міжнародний етнодискурс можуть скласти довідниково-енциклопедичні видання, котрі не лише викликають професійну зацікавленість, але й відтворюють рівень наукової думки в Україні з етнічної проблематики [4]. Їх поки що не багато. Та спроби перевести їх у інтернет й створення навколо них міжнародних комунікаційних мереж, як от проект «Етноенциклопедія» (Ethnoencyclopedia) із залученням до її функціонування дослідників з інших країн, відкриває добрі перспективи як до участі у дискурсі представників українського наукового світу, так і наближення українського наукового етнодискурсу до, скажімо, європейського дискурсного простору, через ознайомлення вітчизняних дослідників й читачів з точкою зору зарубіжних вчених на ті чи ті аспекти функціонування етнічності й їх розуміння, особливо, поняттєво-термінологічного апарату досліджень.

Світова практика дискурсів із суспільствознавчої тематики засвідчила, що надзвичайно продуктивним його компонентом є проведення науково-організаційних заходів, де відчутно представлена етнічна проблематика. В арсеналі наших науковців та дослідницьких установ, які вони представляють, накопичилася ціла низка таких заходів. Ми не ставимо за мету повне їх перерахування й відтворення у деталях їхньої тематики (усе це можна зробити самостійно завдяки Інтернетові), а зупинимось на кількох з них, котрі засвідчують дотичність до предмета дослідження нашої дисертації, тобто пов'язаність з філософськими, і зокрема соціофілософськими, аспектами, та рівнем їх включеності у сучасний західний науковий дискурс, або ж, принаймні, відкривають шлях до цього дискурсу. У першому контексті назвемо міжнародні науково-практичні конференції з проблем освіти, де досить відчутно представлений філософський компонент, одним із основних організаторів яких є НПУ імені М. П. Драгоманова. Етнічності як пов'язаному з освітнім процесом конструкту приділяється чимала увага. Показовою у цьому відношенні, наприклад, стала такого роду конференція «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технологія», проведена у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (жовтень, 2015 р.) [6]. Другий контекст ми певною мірою можемо пов'язувати з діяльністю Наукової етносоціологічної школи професора Володимира Свтуха не лише тому, що її засідання присвячуються обговоренню саме

етнічної проблематики, але, передусім, тому що вони: а) проводяться у різних містах України (Київ, Ялта, Переяслав-Хмельницький) й інших країнах (Краків, Польща; Рига, Латвія; Франкфурт-на-Майні, Німеччина); б) до її роботи постійно долучаються знані фахівці, які мають міжнародну репутацію (Лешек Корпоровіч, Єжи Нікіторович – Польща, Рудіте Андерсоне, Луція Рутка – Латвія, Моріц Гунцінгер, Рой Він – Німеччина, Домінік Буше – Данія, Маргрет Секомб – Австралія) [15].

До цього можна додати участь (маючи на увазі можливість долучення науковців нашої країни до означеного дискурсу) українських дослідників етнічності у міжнародних конференціях, симпозиумах. Наші зусилля через інтернет-ресурси відтворити картину такої участі на сьогоднішній день поки що не втішають. Нам вдалося віднайти кілька прикладів (Володимир Свтух, Володимир Кулик) успішної презентації результатів досліджень з етнічної проблематики на такого роду наукових зібраннях [21]. Щоправда, добрим стимулом для розгортання етнонаціональних досліджень у середовищі науковців України можуть стати презентації дослідників українського походження із інших країн, присвячених ідентичностям в українському суспільстві. Скажімо, прикладами цього можуть служити доповідь професора Мічиганського університету (США) Оксани Маланчук «Багаторівнені ідентичності у сучасній Україні» та професора Нью Йоркського технологічного коледжу (США) Галини Лемех «Українські ідентичності у їх флюїдній артикуляції» [21, с. 71].

На нашу думку, участь українських дослідників етнічності у міжнародних наукових зібраннях є чи не найефективніший спосіб долучення до дискурсу, оскільки поки що солідні зарубіжні журнали не ризикують запрошувати до публікації (а тим більше, публікувати) статті українських науковців (хоча поодинокі приклади вже трапляються). Саме участь у конференціях й презентації свого доробку у тій чи тій його частині відкривають нашим дослідникам шлях до активного включення їх у дискурс, передовсім ми маємо на увазі запрошення на подальші міжнародні наукові заходи поза межами нашої країни, стати членами редколегій фахових часописів, рецензентами статей, які подаються до цих часописів, й публікувати результати досліджень [25].

Реалістично оцінюючи усі перераховані вище моменти долучення української наукової думки до сучасного наукового дискурсу різноманітних проблем етнонаціонального розвитку поліетнічних країн світу, що має місце у більшості європейських країн та країн Північної Америки, можемо константувати, що поки наші успіхи на цьому шляху не вражають. Однак ми можемо розмірковувати про перспективи цього процесу з огляду на те, що останнім часом відкриваються можливості підготовки фахівців у вищих навчальних закладах з проблематики. Передовсім, це спекурси, пов'язані з історією та тенденціями розвитку українського етносу на історичних та філософських факультетах університетів; спецкурси з етносоціології, які вибудовуються таким чином, що дають уявлення про етнічну диверсифікацію сучасного світу та перебіг міжетнічної взаємодії у конкретних історико-філософських умовах співіснування різноманітних етнофорів, тощо. Важливою обставиною у цьому плані є те, що ці курси все більше вибудовуються контекстуально (йдуть від життєвих ситуацій) й основним

принципом їх структурування є міждисциплінарний підхід, котрий вбирає досягнення, методикку й технології кількох наук, де філософські парадигми складають основу осмислення феномена етнічності як цілісного багатогранного соціального конструкту. І що ще позитивно й більш рельєфно окреслює наші перспективи – це той факт, що такого роду курси все частіше викладаються англійською мовою.

Висновки. Отже, в українському дослідницькому просторі формуються умови для глибинного вивчення явища етнічності усіма соціогуманітарними науками, започатковані важливі напрямки його дослідження, активізується здійснення структурно–організаційних наукових заходів, що сприяє структуруванню самого дискурсу. Усе це відкриває можливості долучення українських дослідників до дискурсу у європейському й світовому науковому просторі, який уже має свої традиції, зокрема у межах соціофілософської парадигми. Продуктивними у цьому плані, на нашу думку, мають стати два аспекти – етнічна ідентичність та «етнічна інакшість» у міжетнічній взаємодії, котрі перебувають у центрі західного наукового дискурсу як такі, що найбільш суттєво відтворюють зміст феномена етнічності та його функціонування у поліетнічних суспільствах.

Список використаних джерел

1. Євтух В. Б. Етнічна меншина: поняття, ознаки, функції / В. Б. Євтух // Філософська і соціологічна думка. – 1994. – №1/2. – С.159–175.
2. Євтух В. Б. Модулі психосоціальної допомоги у міжетнічній взаємодії / В. Б. Євтух // Методологія та технології практичної психології в системі вищої освіти. Друга міжнародна науково–практична конференція. Тези доповідей. – Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, Поліграф–Центр, 2009. – С.3–4.
3. Євтух В. Б. Концепції етносоціального розвитку США і Канади: типологія, традиції, еволюція / В. Б. Євтух. – К.: Наукова думка, 1991. – 180 с.
4. Євтух Володимир. Етнічність: Енциклопедичний довідник / Володимир Євтух. – К.: Фенікс, 2012. – 396 с.
5. Задулina Н. В. Маніфестація ідентичності в інтернеті: виртуальні проєкції / Н. В. Задулina // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2012. – №1. – С.68–74.
6. IX Міжнародна науково–практична конференція «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». Програма. – Київ – Кам'янець–Подільський, 2015. – 50 с.
7. Картунов О. В. Західні теорії етнічності, нації та націоналізму: Навч. посібник / О. В. Картунов. – Київ: У–т економіки та права «Крок», 2007. – 191 с.
8. Колесніченко Максим. До питання філософського осмислення етнічної диверсифікації сучасного світу / Максим Колесніченко // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Збірник наукових праць. Педагогіка. Психологія. Філософія. – Переяслав–Хмельницький, 2015. – Вип.36. – С.260–273.
9. Колесніченко М. В. Концептуалізація поняття «етнічність» у соціофілософській парадигмі / М. В. Колесніченко // «Гілея: науковий вісник»: Збірник наукових праць. – Київ, 2015. – Вип.95. – С.185–190.
10. Колесніченко М. В. Теоретичні засади філософської концептуалізації поняття «інакшості»: етнічний аспект / М. В. Колесніченко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 7. Культурологія. Релігієзнавство. Філософія. – Київ: Вид–во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – Вип.35 (48). – С.50–58.
11. Майборода А. Н. Теорія етнополітики в західному суспільстві / А. Н. Майборода. – Київ: Наукова думка, 1993. – 228 с.
12. Максименюк М. Ю. Соціально–філософський дискурс етнонаціональних конфліктів та умов їх подолання / М. Ю. Максименюк // Соціальні технології: Актуальні проблеми теорії і практики. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2011. – Вип.49. – С.383–393.

13. Максименюк М. Ю. Соціально–філософський дискурс поліетнічного соціуму / М. Ю. Максименюк // Сучасне українське суспільство у вимірах глобалізації і сворінтеграції. – Запоріжжя: ЗДА, 2013. – С.22–26.
14. Малиновська О. А. Україна, Європа, міграція: міграції населення України в умовах розширення ЄС / О. А. Малиновська. – Київ: Бланк–Прес, 2004. – 171 с.
15. Матеріали наукової етносоціологічної школи професора Володимира Євтуха. 2011–2012. – Київ: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2012. – 178 с.
16. Національний склад населення України 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Національний_склад_населення_України
17. Попович М. В. Нариси історії культури України / М. П. Попович. – Київ: «АртЕк», 1998. – 728 с.
18. Попович Мирослав. Нація як Gesellschaft і нація як Gemeinschaft: український і польський досвід [Електронний ресурс] / Мирослав Попович. – Режим доступу: www.ji.lviv.ua/n13texts/popovych.htm
19. Ровенчак О. А. Міжнародна міграція: теорія та практика / О. А. Ровенчак, В. В. Володько. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2015. – 412 с.
20. Шипка Н. Проблема етнічності в наукових концепціях та школах / Н. Шипка // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2009. – Вип.21. – С.193–196.
21. ASN 15th Annual Convention Program. 15–17 April 2010 // ASN NEWS. – Vol.6. – 108 p.
22. Dimitrijević Nenad. Managing Hated and Distrust: The Prognosis for Post–Conflict Settlement in Multiethnic Communities in the Former Yugoslavia / Nenad Dimitrijević, Petra Kovács. – Budapest: Open Society Institute, 2004. – 328 p.
23. Pozniak Oleksii. Problems of Migrant Integration in Ukraine [Electronic resource] / Oleksii Pozniak. – Mode of Access: <http://cadmus.eui.eu/.../browse?...POZNIAK%2C+Ole...>
24. Yevtukh Volodymyr. Russkiye in Ukraine: Myths Versus Realities or Vice Versa / Volodymyr Yevtukh // Ethnicity: Ukrainian Perspectives. General Introduction. – Warsaw–Kyiv: DUX Sp. z o.o., 2013. – P.89–103.
25. Yevtukh.info. Ethnencyclopedia [Electronic resource]. – Mode of Access: yevtukh.info

References

1. Yevtukh V. B. Etnichna menshyna: ponyattya, oznaky, funktsiyi / V. B. Yevtukh // Filosofska i sotsiologichna dumka. – 1994. – №1/2. – S.159–175.
2. Yevtukh V. B. Modulii psikhosotsialnoyi dopomogy u mizhetnichniy vzayemodiyi / V. B. Yevtukh // Metodologiyi ta tekhnologiyi praktychnoyi psukhologiyi v systemi vyshchoyi osvity. – Kyiv: NPU imeni M. P. Dragomanova, 2009. – S.3–4.
3. Yevtukh V. B. Kontseptsiyi etnosotsialnogo rozvitiya SSHa i Kanady: tipologiya, traditsiyi, evolyutsiya. – Kiev: Naukova dumka, 1991. – 180 s.
4. Yevtukh Volodymyr. Etnichnist: Entsyclopedychnyi dovidnyk / Volodymyr Yevtukh. – Kyiv: Pheniks, 2012. – 396 s.
5. Zadulina N. V. Manifestatsiya identichnosti v internete: virtualnyye proektsiyi / N. V. Zadulina // Teoriya i praktyka upravlinnya sotsialnyymi systemamy. – 2012. – №1. – S.68–74.
6. IX Mizhnarodna naukovu–praktychna konferentsiya «Pedagogika vyshchoyi shkoly: metodologiya, teoriya, tekhnologiyi». Programa. – Kyiv–Kamyanets–Podilskyi, 2015. – 50 s.
7. Kartunov O. V. Zakhidni teoriyi etnichnosti, natsiyi ta natsionalizmu / O. V. Kartunov. – Kyiv: U–t ekonomiky ta prava «Krok», 2007. – 191 s.
8. Kolesnichenko Maksym. Do pytannya filosofskogo osmyslennya etnichnoyi dyversyvikatsiyi suchasnoho svitu / Maksym Kolesnichenko / Gumanitarnyi visnyk Derzhavnogo vyshchogo navchalnoho zavchaly «Pereyaslav–Khmelnyskiy derzhavnyi pedagogichnyi universytet imeni Grygoriya Skovorody». Zbirnyk naukovykh prats. Pedagogika. Psykholoziya. Filosofiya. – Pereyaslav–Khmelnyskiy, 2015. – Vyp.36. – S.260–273.
9. Kolesnichenko M. V. Kontseptualizatsiya ponyattya «etnichnist» u sotsiophilosofskiyi paradygmi / M. V. Kolesnichenko // Gileya: naukovyi visnyk: Zbirnyk naukovykh prats. – Kyiv, 2015. – Vyp.95. – S.185–190.
10. Kolesnichenko M. V. Teoretichni zasady filosofskoyi kontseptualizatsiyi ponyattya «inakshosti»: etnichnyi aspekt // Naukovyi chasopys Natsionalnogo pedagogichnoho universytetu imeni M. P. Dragomanova. Seriya 7. Kulturologiya. Religiyeznavstvo.

Philosophiya. – Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Dragomanova, 2015. – Vyp.35 (48). – S.50–58.

11. Maiboroda A. N. Teoriya etnopolitiki v zapadnom obshchestvo-vedeniyi / A. N. Maiboroda. – Kiev: Naukova dumka, 1993. – 228 s.

12. Maksymenyuk M. Yu. Sotsialno-philosophskiy diskurs ethnonatsionalnykh konfliktiv ta umov yikh podolannya / M. Yu. Maksymenyuk // Sotsialni tekhnologiyi: Aktualni problemy teorii i praktyky. – Saporizhya: Klasychniy pryvatnyi universytet, 2011. – Vyp.49. – S.383–393.

13. Maksymenyuk M. Yu. Sotsialno-philosophskiy diskurs polietnichnogo sotsiumu / M. Yu. Maksymenyuk // Suchasne ukraïnske suspilstvo u vumirakh globalisatsiyi i yevrointegratsiyi. – Saporizhya: ZDIA, 2013. – S.22–26.

14. Malynovska O. A. Ukrayina, Yevropa, migratsiya: migratsiyi naselennya Ukrayiny v umovakh rozshyrennya YeS / O. A. Malynovska. – Kyiv: Blank-Pres, 2004. – 171 s.

15. Materialy naukovoyi etnosotsiologichnoyi shkoly profesora Volodymyra Yevtukha. 2011–2012. – Kyiv: TOV «NVP «Interservis», 2012. – 178 s.

16. Natsionalnyi sklad naselennya Ukrayiny 2001 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://uk.wikipedia.org/wiki/Національний_склад_населення_України

17. Popovych M. V. Narisy istoriyi kultury Ukrayiny / M. V. Popovych. – Kyiv: «ArtEk», 1998. – 728 s.

18. Popovych Myroslav. Natsiya yak Gesellschaft i natsiya yak Gemeinschaft: ukraïnskyi i polskyi dosvid [Elektronnyi resurs] / Myroslav Popovych. – Rezhym dostupu: www.ji.lviv.ua/n13texts/popovych.htm

19. Rovenchak O. A. Mizhnarodna migratsiya: teoriya ta praktyka / O. A. Rovenchak, V. V. Volodko. – Lviv: Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka, 2015. – 412 s.

20. Shypka N. Problema etnichnosti v naukovykh kontseptsyakh ta shkolakh / N. Shypka // Ukrayinska ideya: realiyi ta persektyvy rozvytku. – 2009. – Vyp.21. – S.193–196.

21. ASN 15th Annual Convention Program. 15–17 April 2010 // ASN NEWS. – Vol.6. – 108 p.

22. Dimitrijević Nenad. Managing Hated and Distrust: The Prognosis for Post-Conflict Settlement in Multiethnic Communities in the Former Yugoslavia / Nenad Dimitrijević, Petra Kovács. – Budapest: Open Society Institute, 2004. – 328 p.

23. Pozniak Oleksii. Problems of Migrant Integration in Ukraine [Electronic resource] / Oleksii Pozniak. – Mode of Access: <http://cadmus.eui.eu/.../browse?...POZNIAK%2C+Ole...>

24. Yevtuh Volodymyr. Russkiye in Ukraine: Myths Versus Realities or Vice Versa / Volodymyr Yevtuh // Ethnicity: Ukrainian Perspectives. General Introduction. – Warsaw–Kiev: DUX Sp. z o.o., 2013. – P.89–103.

25. Yevtuh.info. Ethnoencyclopedia [Electronic resource]. – Mode of Access: yevtuh.info

Kolesnichenko M. V., Chair of Sociology National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), ispu_npu@ukr.net

Study of ethnicity in Ukraine in context of western scientific discourse

The article deals with the work done by Ukrainian researchers of ethnic problems as a basis of their including into international scientific discourse with a certain accent upon possibilities of socio-philosophical paradigm. In the context special attention to structuring of researches, their institutionalization, upon significance of functioning of specialized journals and participation of Ukrainian researchers in international scientific events is paid.

Keywords: ethnicity, philosophical understanding of ethnicity, scientific discourse, socio-philosophical paradigm.

Kolesnichenko M. V., соискатель кафедры социологии, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), ispu_npu@ukr.net

Исследование этничности в Украине в контексте западного научного дискурса

Анализируются результаты исследований украинскими учеными этнических проблем как основы для их включения в международный научный дискурс с определенным акцентом на возможностях социофилософской парадигмы. В этом контексте особое внимание обращается на структурирование исследований, их институционализацию, на важность функционирования специальных изданий и участие украинских исследователей в международных научных мероприятиях.

Ключевые слова: этничность, философское осмысление этничности, научный дискурс, социофилософская парадигма.

* * *

УДК 122+114+141+316.3

Пальчинська М. В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії, Одеський національний морський університет, докторант кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, Південноукраїнський національний педагогічний університет (Україна, Одеса), ya.maryasha2009@yandex.ru

СИСТЕМОУТВОРЮЮЧІ ПРИНЦИПИ КОНСТРУЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Аналізуються системоутворюючі принципи конструювання соціального простору сучасного суспільства. Метою статті є аналіз особливостей конструювання соціального простору в умовах інформатизації суспільства.

Конструювання соціального простору в умовах становлення інформаційного суспільства має свої особливості. Пережитий нині світом інформаційний вибух дає можливість індивідуві розширювати можливі вектори практичної діяльності, втілювати їх, змінюючи соціокультурне середовище. Відбувається перетворення інформації індивідом, коли отримане знання дозволяє не тільки відобразити світ, а й моделювати власний життєвий простір. Інформація стає необхідним ресурсом для реалізації нового етапу соціального розвитку, який, у свою чергу, призводить до змін у її змісті, тим самим резервуючи в її структурі потенціал подальших можливих соціальних трансформацій.

Розуміння конструювання соціальної реальності в життєдіяльності людини у сучасному соціумі неможливо без урахування амбівалентного впливу масового впровадження інфокомунікаційних технологій. Зараз відбувається стрімке формування суспільства знання, якому притаманні такі пов'язані між собою детермінанти, як безпрецедентне зростання інформаційної насиченості практично всіх сфер соціуму, масове впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в життєдіяльність суспільства та окремої особистості, докорінні зміни моделей соціальної взаємодії тощо. В результаті їх впливу на людину формується певна модель навколишнього соціального світу, яка, у свою чергу, використовується для конструювання соціальної реальності.

Ключові слова: соціальний простір, конструювання соціальної реальності, соціальна взаємодія, інформація.

Актуальність даної теми обумовлена необхідністю аналізу проблем конструювання соціального простору у процесі становлення інформаційного суспільства. За допомогою інформаційних технологій, зокрема комп'ютерних мереж, які продукують віртуальний простір, особистість отримує можливість конструювати як індивідуальне буття, так і буття соціальне, впливаючи на систему соціальних відносин сучасного суспільства.

Мета статті – аналіз особливостей конструювання соціального простору в умовах інформатизації суспільства в контексті соціально-філософської парадигми.

Різні аспекти означеної проблеми розглядалися в контексті різних філософських і соціологічних концепцій. Проблема соціального конструювання реальності розглядається, насамперед, в рамках феноменологічної філософії та соціології П. Бергером та Т. Лукманом. Необхідно відзначити, що вплив на становлення даної концепції зробили прагматизм, розуміюча соціологія М. Вебера, ідеї символічного інтеракціонізму, феноменологія Е. Гуссерля, феноменологічна соціологія А. Шюца. Також слід зазначити концепцію Дж. Серла, у якій конструювання всього різноманіття соціального буття відтворюється завдяки декларації статусних функцій.

Процес конструювання соціального простору обумовлено тим, що люди, намагаючись отримати знання про навколишній світ, відтворюють реальність за допомогою знаків і символів, що дозволяє їм захищатися від невизначеності та встановлювати взаємозв'язок і здійснювати взаємодії, які є необхідною умовою соціальної життєдіяльності. Упевнитися в адекватності власних уявлень людина може лише за допомогою досвіду взаємодії із соціальним середовищем. Значущість